

omnis Respublica abjiciendi qui eam conturbant, et potestas ad hanc actum per se est in corpore Reipublicæ; ergo similiter est cum proportione in corpore religioso.

18. *Excipe, nisi a Papa reservetur.* — Posterior vero pars, quæ est limitatio prioris, patet, quia potestas corporis subordinata est capiti, alias esset summa confusio; ergo si per caput restringatur, id est, per Pontificem reservantem sibi illum actum, non poterit tota religio sine consensu ejus religiosum ejicere. Considerandum itaque est corpus integrum religionis, in rigore sumptum, Pontificem ipsum ut supremum Prælatum includere, qui, quatenus jurisdictionem in illam habet, non ab ipsa, sed ex se, seu a Christo illam habet; quatenus vero habet potestatem dominativam, licet a religione illam habeat, in illo tamen ordine est suprema etiam respectu totius corporis religionis simul sumpti, quod non habent Prælati intrinseci (ut sic dicam) ipsius religionis. Hac ergo ratione potest hanc potestatem non solum ut universalis Pastor, sed etiam ut supremus Prælatum sibi reservare. Quia vero jure et potestate ordinaria relinquit religionem seipsam plene gubernare, ideo quamdiu hæc potestas ablata seu reservata non est, in ipsa religione integra manet. Et in eo casu, quo Pontifex illius usum sibi reservaret, teneretur ex justitia, post plenam causæ cognitionem, in ejectionem religiosi consentire, si et culpas haberet tali poena dignas, et ad religionis bonum, illius poenæ executio necessaria moraliter videretur.

19. *Est denique in Generalibus.* — *Quid de inferioribus Prælatibus.* — Tertio solet hæc potestas esse in Generalibus religionum. Nam illis commissa est tota potestas necessaria ad gubernandam religionem, et ad universale bonum ejus; hujusmodi autem est hæc potestas, de qua agimus, ut ostensum est. Unde Pius V, in privilegio supra citato, concessio Ordini S. Hieronymi, in Hispania, quod habetur in Compend. privileg. ejusdem ordinis, verb. *Condemnare*, inter alia sic ait: *Considerans quod Prior Generalis per constitutiones dicti ordinis habet omnimodam et ordinariam potestatem, quam ipsum Capitulum generale, tempore quo celebratur, habet, Priori Generali concessit facultatem relegandi, etc.* In quibus verbis solum expendo rationem quæ movit Pontificem, ad concedendum Generali potestatem quam Capitulo concedebat; quia tota potestas Capituli translata esse debet in Generalem; eadem ergo ratione jure ordinario ha-

bere videtur Generalis potestatem ejiciendi religiosum ex justa causa. De aliis vero inferioribus Prælatibus, ut sunt Provinciales, Priores, Guardiani, etc., nihil certum dicere possumus ex communi jure, sed solum consulenda esse jura specialia regularium, seu privilegiorum singularum religionum, et illa esse observanda. Regulariter autem videtur esse in solo Generali jure ordinario, nec immerito, quia abscindere membrum corporis est res gravissima, et ideo merito postulatur consensus capitis. Provinciales autem aliquando hæc potestate utuntur ex commissione, vel generali, vel speciali, juxta varios usus religionum.

20. *Requiraturne consultatio ut Prælatum ejiciat religiosum.* — Quæri autem hic potest an Prælatum habens hanc potestatem possit illa uti suo justo arbitrio, sine consilio aliorum qui in ordinibus ad hoc ministerium deputari solent, vel potius hujusmodi consilium sit omnino necessarium ad valorem actus. Nam in prædicto privilegio Pii V ad Hieronymianos, additur: *Dum tamen hæc omnia faciat de consilio fratrum, etc.*, et similia haberi solent in Constitutionibus religionum, ut in Constit. Prædicatorum, c. 19, d. 1, dicitur: *De consilio discretorum, si expediens judicetur, potest Magister ordinis, etc.* Verumtamen in hæc etiam re non possumus generalem regulam tradere, sed observandum est in unaquaque religione institutum ejus ab Ecclesia approbatum; nam in quibusdam suffragia consulentium decisiva sunt, ita ut sine illis, vel eorum numero competenti, nihil valide fieri possit, et in eis responsio est clara, quia consilium est de substantia actus, imo solum apud illud est potestas. In aliis vero consulentium suffragia sunt tantum consultiva, quibus auditis, potest Prælatum statuere quid judicaverit expedire; duobus autem modis potest intelligi hujusmodi consilium necessario esse adhibendum, ut in superioribus notavimus, tractando de receptione novitiorum, scilicet, vel ex præcepto tantum, vel ut res bene fiat, non tamen ad valorem actus, vel utroque modo; ex jure autem communi non constat, quis istorum modorum in præsentem requiratur, sed consulenda sunt privata jura uniuscujusque religionis, et illa sunt servanda. In eis autem attente considerandum est, an potestas absolute detur Prælatum, postea vero solum jungatur ut tales vel tales personas consulat; an vero detur talis potestas, quasi sub ea conditione, ut in dicto privilegio Pii V dicitur: *Concedimus*

Priori Generali, etc., dum tamen hæc omnia faciat de consensu fratrum, etc. Quando enim concessio est sub hac posteriori forma, est sine dubio illa substantialis conditio, ita ut, licet necesse non sit consilia sequi, necessarium sit illa audire, juxta communem sententiam fundatam in proprietate verborum, quam in citato loco exposui. At vero quando potestas priori modo datur, consultatio solum est necessaria ex præcepto vel regula, et, si illa omitatur, male fit, nihilominus actus est validus, quia illa tunc non est substantialis forma, ut eodem loco dixi.

CAPUT V.

AN ET QUOMODO PROFESSUS EJECTUS TENEATUR AD RELIGIONEM REDIRE.

1. *Supponitur ejectionem non liberari a vinculo votorum substantialium solemnium.* — Imprimis supponendum est, per hujusmodi ejectionem non solvi religiosam professionem quoad vinculum, sed solum quoad usum seu cohabitationem, sicut quando separantur conjuges propter alterius adulterium, semper manet vinculum matrimonii integrum. Quamquam enim de antiquo usu Ecclesiæ incertum sit, an religiosi dyscoli ejicerentur omnino liberi a professione religiosa, nunc tamen in his, qui solemniter profitentur, certum est non ita fieri. Quam diversitatem videre licet in una Societatis religione, in qua scholares approbati ejiciuntur soluto vinculo, professi vero minime; idemque est in omni alio professo. Nam, licet ejiciatur, non desinit esse religiosus, ut est concors sententia Doctorum, in 4, dist. 48; Innocen., c. *Dilectus*, 2, de Simon.; Cardin., Clement. 1, de Regularib., § *Quomodo*, q. 1. Estque evidens ex supra dictis de immutabilitate professionis religiosæ, et ex usu Ecclesiæ, nam constat hos manere semper inhabiles ad matrimonium, etiamsi non sint in sacris ordinati. Denique hoc aperte supponitur in cap. ult. de Regularib., ut statim in num. 6 expendemus. Manet ergo in his religiosis integra professio, et quidquid est de substantia ejus, atque adeo tria vota, castitatis, paupertatis et obedientiæ in eo perseverant; quomodo autem eis uti debeat, et ad quid ratione eorum et professionis obligetur, explicandum superest. Et de castitate quidem nulla est difficultas, tenetur enim illam integre servare, quia potest, et in hoc

non ita pendet ab actuali subjectione vel unionem cum sua religione.

De obligatione redeundi ad religionem.

2. *Prima sententia Navarri, negans obligationem ad reditum.* — De aliis ergo inquiri potest primo, an teneatur semel ejectus ad suam religionem redire, quamdiu aliam professus valide non est, nam in eo casu certum est non teneri; an vero possit id facere, infra videbimus. Quidam ergo asserunt absolute non teneri ad reditum, nec ad illum posse compelli, si per sententiam definitivam et justam ejectus in perpetuum est. Ita tenet Navarr., Comment. 2, de Regularib., numero trigesimo sexto, Comment. 3, numero quinquagesimo secundo, et lib. 3 Consilior., tit. de Regularib., consil. 77 et seq. Fundamenta ejus sunt, primo, quia per sententiam definitivam extinguitur obligatio, quæ proinde non potest amplius reviviscere: *In perpetuum enim sublatam obligatio restitui non potest*, ut dicitur in leg. *Qui res*, § ult., ff. de Solution. Secundo, quia res judicata servanda est, leg. *Res judicata*, ff. de Regul. jur., et quod bene definitum est, retractari non debet, c. *Quod bene*, 6, q. 4, adeo ut res judicata impediatur litis ingressum, Clement. 1, de Except. Tertio, quia est res durissima, ut ejectus definitive contra suam voluntatem reducatur ad monasterium, ubi vix æquo animo ferre possit impropria, quæ in eum alii de more objiciunt. Quarto, quia degradatus realiter a suis ordinibus non potest cogi ut redeat ad gradum quem prius tenebat; ergo nec monachus ejectus, etc. Tandem ad hoc inducit auctoritas Bernardi, Abbat. Cardinalis et Antonini, qui de ejectionibus nunquam hoc asseruerunt, sed solum de fugitivis. Addere ultimo possumus, quia religio non tenetur semel ejectionem iterum recipere; ergo nec ipse tenetur redire, etiamsi revocetur. Debet enim esse par utriusque conditio seu obligatio.

3. *Secunda sententia Soti, in tribus propositionibus consistens.* — Alii dicunt, teneri hujusmodi ejectionem imprimis ad emendationem, ita ut fiat aptus ad religionem, et dignus ut in ea recipiatur. Deinde, teneri ad petendum et procurandum, ut in religione iterum recipiatur, et consequenter teneri ad ingressum, si admittatur. Tertio vero aiunt, si post moralem petitionem sufficientem repellatur, non teneri amplius ad ingressum, etiamsi maxime cogatur vel præcipiatur. Ita tenet Soto, lib. 7 de Justitia, q. 2, art. 1, circa ad 3. Qui conse-

quenter ait, hunc religiosum in eo casu manere liberum a vinculo religionis et ab obedientiae voto, imo et a voto paupertatis, de quo infra.

4. Et prima quidem hujus opinionis propositio verissima est, teneri, scilicet, hunc religiosum ad emendationem non solum per sese, id est, propter vicia vitanda propter quae punitus est, sed propter statum religiosum, ut, quantum in ipso est, non stet per illum quominus ad illum restituatur, et alias non esse tutum in conscientia; quam partem tenet etiam Sylvest., *Religio*, 6, q. 12, et idem supponit in verb. *Apostasia*, q. 5 et 6; tenet etiam Angles, tit. de Voto, art. 2, difficult. 8, c. 3; Cordub., in c. 2 suae Regulae, q. 21; et favet Bonaventura, q. 14, super Regulam. Sumitur etiam ex c. ult. de Regularib., ut statim videbimus. Ratione probatur, quia ille ejectus verus religiosus manet; ergo per se et ex vi suae professionis obligatus manet ad vivendum secundum illum statum; ergo tenetur, quantum in se est, illum non impedire. Confirmatur, quia habens votum simplex religionis, tenetur non ponere ex parte sua voluntarium impedimentum receptioni quam etiam procurare tenetur; ergo multo magis ad hoc tenetur religiosus iam professus, etiamsi ejectus sit, nam ejectio non abstulit vinculum, et consequenter nec obligationem; maxime cum sua culpa juste ejectus fuerit, et nemini debeat sua iniquitas patrocinari.

5. Et hinc etiam probatum manet secundum dictum illius sententiae, quod etiam alii auctores recipiunt, et ego verum censeo. Nam qui tenetur vivere in aliquo statu, tenetur non solum illum non impedire, sed etiam illum procurare, et si admittatur, tenetur acceptare, ut exemplo etiam adducto de habente votum simplex religionis ostenditur; sed religiosus sua culpa ejectus tenetur semper obligatione vivendi in statu illo; ergo tenetur illum sufficienter procurare, quantum in se est. Confirmatur, quia non censetur sic ejectus satis moraliter emendatus, donec humiliter petat iterum in religionem recipi, sed tenetur emendari sufficienter, ita ut satisfaciatur religioni, ut in eam posset iterum recipi; ergo. Imo, addit Tabiena, verbo *Religio*, n. 25, si in uno monasterio non recipiatur, teneri alia adire, si sit probabilis spes. An vero teneatur aliam religionem ingredi, vel hoc ei liceat, dicemus n. 18, nunc enim loquimur de reditu ad priorem religionem. Tertia vero propositio illius sententiae probari maxime potest ar-

gumentis Navarri; mihi tamen nihilominus non placet.

6. Dico ergo, religiosum semel ejectum, etiamsi iterum atque iterum petierit iterum recipi, et repulsus sit, teneri ad ingrediendum iterum, quoties revocatus fuerit, si ad aliam religionem non transit; tunc enim jam prima obligatio cessavit, et quasi commutata est, ut statim dicam. Probatur ergo assertio ex c. fin. de Regularib., ubi Gregorius IX praecipit Superioribus religionum, ut fugitivos et ejectos de ordine suo requirant sollicitè annuatim, eosque recipiant, si regularis ordo id permittit, alias eis provideant modo ibi statuto; quod intelligitur, si illi ejecti et fugitivi emendati inventi fuerint; nam si adhuc sint contumaces, aliud remedium adhibendum est, ut ibi statuitur. Exponitur in illo textu, Superiores semper habere jus revocandi ejectos, et cogendi ad iteratum ingressum, si regula non resistat. Unde etiam supponit, eos teneri ad obediendum, et revertendum si praecipiantur, et ideo praecipit eos excommunicari si contumaces sint. Et, quod notandum est, ibi in hoc aequiparantur fugitivi et ejecti; constat autem fugitivos semper teneri ad religionem reverti, si admittantur; ergo et ejecti. Respondet Navarrus caput hoc intelligendum esse de ejectis injuste, vel non per sententiam definitivam, rite et recte latam. Sed hoc gratis dictum est, et sine fundamento inventum, quia dictum caput absolute, et sine restrictione loquitur; imo supponere videtur nullum religiosum posse ita definitive ejici, quin religio retineat jus revocandi illum.

7. Unde arguuntur ratione, quia per ejectionem non solvitur religiosus ab obedientiae voto, licet pro tunc careat usu illius, quia caret actuali regimine Superioris; ergo si ad obediendum revocetur, tenetur ex vi voti reverti et obedire. Antecedens patet, tum quia votum illud solemne extinguere non potest ordinario jure; tum etiam quia ille manet verus religiosus, et consequenter retinet omnia essentialia; tum denique quia non debet reportare commodum ex culpa sua; fuit autem propter culpam ejectus, et privatus commodis religionis, non tamen fuit liberatus onere obedientiae omnino. Respondet Navarrus, licet fuerit propter culpam ejectus, jam tamen fuisse sufficienter punitum, et ideo non debere iterum puniri propter idem delictum, sed qui sensit onus, debere potius sentire commodum illi annexum. Sed contra, nam haec non est secunda punitio, sed debita observantia

voti, quod semper manet; unde, licet ille fuerit sufficienter punitus, dum postea revocatur, non iterum punitur, sed mandatur ei ut obligationem suam expleat. Neque hoc commodum exonerandi se hac obligatione annexum est illi poenae: cur enim aut quo jure id cautum est? Nulla enim ratio per se, spectata rei natura, id postulat, sed potius debitus ordo requirit ut post debitam satisfactionem pro delicto, persona redeat ad priorem statum, vel solvat obligationem, in qua semper mansit.

8. Dices, religionem, eo ipso quod noluit religiosum petentem et rogantem admittere, cessasse juri suo, et ideo illum jam non teneri redire, licet revocetur. Sed falsum est quod assumitur. Aut enim religio justa ex causa recusavit illum acceptare, et quasi ab exilio revocare, et tunc non est cur censeatur juri suo cessasse simpliciter, et pro omni tempore, sed solum voluisse illum condigna poena afficere donec satis pateretur; aut injuste et contra rationem negavit illi reditum, et tunc error non est totius religionis, sed unius Praelati, vel conventus particularis; unde non sufficit ut tota religio juri suo cessasse censeatur. Quare potius existimo, etiamsi velit cedere juri suo in perpetuum, et sine ulla limitatione, non posse; quia illud jus considerandum est ut pertinet principaliter ad Deum, quo modo non potest tolli per voluntatem hominis sine justa causa; sicut non posset nunc religio licentiam dare religioso, ut extra illam maneat, cedendo juri suo; ita ergo est in quolibet ejecto, nam licet ad ejiciendum illum possit esse justa causa, tamen ad cedendum in perpetuum absolute et simpliciter, ita ut religiosus, quantum est ex se, non teneatur redire, non habet religio potestatem, quia nulla potest subesse justa causa, supposito perpetuo vinculo professionis. Et eadem ratione, non potest religiosus remittere religioni obligationem quam habet recipiendi illum, quando et delictum est sufficienter punitum, et in futurum nullum est periculum, quia hoc etiam est contra jus acquisitum per vinculum perpetuae professionis.

9. Dices: etiam vinculum matrimonii est perpetuum, et tamen interdum fit separatio quoad totum ita perpetua, ut non teneantur conjuges iterum ad se redire; aliquando etiam unus eorum propter delictum ita privatur jure in alium, ut alter amplius non teneatur ad ipsum redire; ergo similiter esse potest in praesenti. Respondeo, primo, exemplum posse retorqueri quoad id de quo agimus. Nam, si separatio fiat, verbi gratia, propter adulterium

unius, licet ille, qui passus est injuriam, non teneatur amplius conjugi alteri consentire, nec eum acceptare in suum consortium, tamen si velit idem, qui injuriam est passus, alterum revocare, et cum eo redire in amicitiam, alter semper tenetur acceptare, et vitam maritalem cum alio agere, debitum reddere, etc., ut est communis resolutio Doctorum, in 4, cum D. Thoma, in 4, d. 35, et q. 62. Addit art. 6, quia innocens non privatur jure suo propter peccatum alterius, sed in favorem illi conceditur, quod possit alium a se abjicere; quod autem in favorem conceditur, non debet in detrimentum verti, l. *Quod favore*, C. de Legib., et e contrario, nullus debet reportare commodum ex suo delicto, et ideo non liberatur conjux adultera propter peccatum suum ab onere cohabitandi, et reddendi debitum, si alter velit uti jure suo, et cedere favore sibi concesso. Unde etiamsi adultera prius rogasset admitti, et alter nolisset, si postea ille mutet voluntatem, et revocet adulteram, ipsa tenetur consentire; sic ergo in proposito. Deinde dico, quoad aliam partem esse dissimilem rationem, tum quia in separatione adulterae a marito agitur de vindicanda injuria mariti; hic autem agitur praecipue de vindicanda offensione divina, et de tollendo omni impedimento perfectionis, praecipue ipsi religioni, et ideo postquam hoc sublatum est, et Deo est satisfactum, cessat ratio divortii spiritualis ex utraque parte inter religiosum et religionem. Tum etiam quia jure declaratum est, illam perpetuam poenam esse debitam injuriae adulterii, vel alteri simili, seu (quod perinde est) perpetuum illum favorem esse concessum innocenti; in exclusionem vero a religione, nihil tale declaratum est, sed potius ei imponitur onus quaerendi ejectos, cum limitatione supra explicata.

10. Atque hinc facile respondetur ad argumenta Navarri. Ad primum enim negatur antecedens, nam per sententiam definitivam, per quam aliquis ejectus est, non extinguitur obligatio ejus, cum vinculum professionis, et obedientiae votum non tollatur, quatenus exercitium ejus per subtractionem materiae impeditur. Ad secundum concedo, rem judicatam esse servandam, neque hic proprie mutari sententiam, sed finitur effectus ejus, tempore ab ea virtualiter praescripto. Cum enim aliquis per definitivam sententiam a religione ejicitur, non est sensus talis sententiae, ut ille liber omnino maneat ab onere religionis, seu ad manendum extra illam, sed solum ut a reli-